

Şehitler Serverine Ağlamak

Doç. Dr. Ali Ziynefi

Ağlamanın Önem ve Ehemmiyeti

Öncelikle birçok şeyin dünyada esrarengiz ve insana gizli olduğunu bilmemiz gerekir. Bu dünyada bazıları kendilerini ve düşüncelerini madde âlemine esir etmişlerdir; dünyada çok daha farklı ve görülmeye değer olayları olduğunu hayal bile edememektedirler.

Ağlamak da bunlardan biridir. Bazıları ağlamanın sadece duyguları gösteren bir eylem sanıyor, bazıları da ağlamanın çocukça bir çeşit gösteri olduğunu düşünüyorlar. Diğer bir grupsa ağlamak hakkında şöyle diyor: “Üzüntü getirmekten başka bir faydası yoktur, modern çağda en popüler olan; eğlenme, gülme ve hayatın tadını çıkarmaktır. İnsanlığın gülmeye ihtiyacı var, hiç kimse ağlamayı istemiyor.”

Aşağıda ağlama gerçeğini açıkladık-tan sonra başka bir perspektiften bu konuya bakılacağını umarız.

A. Ağlamanın Çeşitleri

1- Korkmanın etkisi ile ağlamak: Bu çeşit ağlama genellikle çocuklarda görülmektedir, çocuk bu şekilde korktuğunu gösterme peşindedir.

2- Acındırmak için ağlamak: Kendisini başkalarına acındırmak için ağlamak da iki kısma ayrılır:

a) Doğal olanıdır, bu çok etkilidir. Örneğin anne ve babasını kaybetmiş bir çocuğun ağlaması gibi.

b) Yapmacık olanıdır; bu ise başkalarının ilgisini çekerek ne kadar üzgün ve kederli olduğunu belli etmek amacıyla.

3- Üzüntüden kaynaklanan ağlamak: İnsanın gönlünü kaplayan sıkıntı ve depresyonun belirtisidir. Bu tür ağlamanın en büyük faydası, insanın içini boşaltmasıdır. Böylelikle rahatladığını hissetmeye başlar.

4- Mutluluk ve sevinçten ağlamak: Karamsarlık ve tamamen ümidi kestikten sonra birden isteklerin gerçekleşmesiyle

“Gidişatımın nasıl olduğunu bilmezken neden ağlamayayım? Nefsimin beni aldattığını ve geçen her günümün aleyhime olduğunu ve ölümün başımın üzerinde kanat açtığını görürken niçin ağlamayayım. Ruhumun bedenden ayrılacağı âna ağlıyorum. Kabrimin karanlık durumuna ağlıyorum. Mezarımın darlığına, nekir ve münkerin beni sorguya çekmelerine, kabirden çıplak ve zelilce çıkacağıma ağlıyorum...”

insanda oluşan duygusallıktan kaynaklanmaktadır.

5- Mânevî tekâmül (gelişim) ve takvadan dolayı Allah’tan sakınma, çekinmeden doğan korkudan ağlamak: Yaratıcıya olan aşk, Allah’a karşı duyulan sevgi, O’na ulaşma arzusu, tevbe ve duyulan pişmanlıktan dolayı oluşan ağlamadır. Bu ağlamak, insanın kalbini temizler ve onun Allah’a yaklaşması için bir vesile olur. Takva ağlaması gönlün derinliklerinden çıkararak yanaklardan süzülen gözyaşlardır ki kul, bu şekilde Allah’ın dikkatini çekip O’nun kendisine rahmetiyle davranmasına sebep olur.

Mevlânâ bir şiirinde şöyle demektedir:

*Bulut ağlamasa güller nasıl gülsün,
Bebek ağlamasa sütler nasıl coşsun,
Bir günlük bebek yolunu bulmuştur,
Ağlamakla şefkati kendisine çekmiştir.*

*Bil ki şefkatliler şefkatlisi,
Az verir ağlamaksızın sütleri,
“Çokça ağlayın” sözüne kulak ver ki,
Döksün senin için fazilet sütlerini¹*

Mânevî gelişim ve takva için ağlamanın, nedenlerinden bazılarını şöyle açıklamışlardır:

1- Günah işlemekten dolayı oluşan pişmanlık: Allah’a kul olma yolunda hareket eden İlâhî insanlar, geçmişte yapmış oldukları günahlardan dolayı çokça pişmanlık duyarlar. Onlarda bulunan beğenilmeyen özelliklerden kurtulmak için çok çaba sarf ederek, gözyaşı dökerler. Hz. Ali (a.s.) bunu bizlere şöyle buyurmaktadır:

¹ Mesnevi, c. 3, defter 5.

“Ne mutlu Allah’ın emirlerini uygulamak için yönelenlere ve ne mutlu işlemiş oldukları günahlar için ağlayanlara.”²

Mevlânâ yine şöyle demektedir:

*Sızlayıp, ağlamak en büyük sermayedir,
Süt veren annenin dikkatini çekendir,
Süt veren anne bir bahane peşinde,
Bebeğin ağlar hâlini bekler içinde.*

*Bebekle, sizler için ihtiyaçlar oluştu,
Ağlayıp, sızlamayla sinede sütler coştı,
Dedi; seslenin Allah’ı hep ağlayarak,
Ki gelsin sizlere şefkat sütleri coşarak.*³

2- Allah’a yönelmedeki endişe: Allah’a ulaşmayı arzulayan Allah dostları, sürekli tedirgindirler. Sonlarının ne olacağı korkusu içerisindeyler. Rablerinin karşısına nasıl ve ne hâlde çıkacaklarını düşünürler, ona ulaşana kadar şeytanla nasıl mücadele edecekleri kaygısındadırlar. Tek düşündükleri, nefisleriyle yaptıkları bu büyük cihatta zafere ulaşip ulaşmayacaklarıdır. Bu tedirginlikler onların ağlamalarına sebep olur. Bunu İmam Seccad’ın (a.s.) bazı dualarında görmekteyiz, İmam (a.s.) Ramazan ayında okuduğu duada şöyle buyurmaktadır:

“Gidişatımın nasıl olduğunu bilmezken neden ağlamayayım? Nefsimin beni aldatığımı ve geçen her günümün aleyhime olduğunu ve ölümün başımın üzerinde kanat açtığını görürken niçin ağlamayayım. Ruhumun bedenden ayrılacağı âna ağlıyorum. Kabrimin karanlık durumuna ağlıyorum. Mezarımın darlığına, nekir ve münkerin

beni sorguya çekmelerine, kabirden çıplak ve zelilce çıkacağıma ağlıyorum...”⁴

3- Sevgi ve istek: Allah’ı sevenler, sadece Allah’ın sevmeye layık olduğunu ve tek sevgilinin de O olduğunu bilmektedirler. Fakat dünyada, bu madde âleminde Rableriyle aralarına giren hicran (ayrılık) yüzünden hep ağlarlar. Böylesine ağlamalarının nedeni, hep Allah’a olan aşkları ve hem de ondan ayrı olmalarıdır, Hâfız-Şirazî bunu ne kadar da güzel bir şekilde şiire dökmektedir:

*Kederli gözümde kan akıyor, ayrılık
gecesinde,
Nâçâr (çaresiz) sabır gerek, sevgilinin
bu gül serpmesinde.*⁵

4- Korku: Allah dostları Allah’ı, hem çok sevmederler ve hem de çok korkmadadırlar. Korku ve haşyet (ürperip titreme) bilgi, tanıma (maarifet) ölçüsündedir. İlâhî insanlar Allah’ın azametini derk etmeye (kavramaya) başladıkları mı, bu büyük azamet karşısında hayrete düşerek ağlamaya başladılar. İmam Sâdık (a.s.) şöyle buyurmaktadır:

“Kıyamet gününde üç gözün dışında bütün gözler ağlayacaktır. Allah’ın bakmayı haram kıldıklarına bakmayan göz, ona itaat için geceleri uyanık olan göz ve Allah korkusundan ağlayan göz.”⁶

5- Gerçek dostların olmayışından: Kur’ân ve rivayetlere göre, insanın gerçek dostu Allah ve O’nun dostlarıdır. Allah’ı

² Nehcu’l-Belağa, 176. Hutbe.

³ Mesnevi, Mevlânâ, c. 1, defter:12.

⁴ Mübarek Üç Aylar, Ebu Hamza Sumâlî duası, s. 291.

⁵ Divan-ı Hâfız, Hâfız-ı Şirazî.

⁶ Usulü Kâfi, c. 2, Kitab-ı dua.

seven insanları kendine dost seçmek ve onları sevmek Allah'ı sevmektir. İlâhî insanlarda böyle dostlar bulamadıkları için ağlamaktadırlar.

*Bu aşk bütün sevgilerden farklıdır,
Allah'ı sevenin sevgisi, Allah sevgisidir.*

Peygamberin (s.a.a.), Hz. Hamza ve Hz. Hatice için; Masumların da (Allah'ın selamı üzerlerine olsun) birbirleri için ağlamalarındaki sır budur.

6- Güzel ve beğenilen ahlâkî sıfatların bulunmamasından dolayı: Allah'a ulaşmak isteyen kimse ahlâkî kötü sıfatları kendisinden uzaklaştırıp yerine güzel sıfatları yerleştirmek peşindedir. Ama kendisine dönüp baktığında Allah'ın istediği gibi güzel sıfatlara sahip olmadığını görür ve bu yüzden ağlar. Kâmil insanlarda güzel sıfatları gördükçe kendisinin geri kaldığını farkına varır, ağlayarak o sıfatları kazanmaya çalışır.

*Meyhanenin hazinesine baş eğik bak-
tım, ağladım
Çünkü utancımın nedenini kendimde
buldum.⁷*

İmam Seccad (a.s.), Ebu Hamza Sumâli duasının bir bölümde bu hakikatlere değinmektedir:

*“Bana yardım et de kendi hâlime ağ-
layabileyim, gerçekten ömrümü boşa ge-
çirdim, yersiz arzulara kapıldım.”*

B. Kıymetli Olan Ağlama

İslâm dini, yukarıda belirttiğimiz ağlamanın çeşitlerinin hepsini yasaklamıştır,

⁷ Divan-ı Hâfiz.

Kur'ân ve rivayetlerin beğenerek, onayladıkları tek ağlama çeşidi, beşinci olan Mânevî ağlamadır. Bu ağlamanın bir tarafı uyanış diğer tarafı da huzur, lezzet, mutluluk, keyif ve behcet (neşe, sevinç)'tir. Bu ağlamada kalp, her ne kadar perişan olsa da bir taraftan da içsel şühud (tanıma, görüşme) ile gelen büyük bir mutluluk vardır.⁸

*Keder geldi mi huzurlu ol, görüş günü
yakındır,
Bu yoldaki inişler aslında yükseliştir,
Keder bir hazine, hüznün sevgilinin zülfü,
Lâkin bu nasıl oluşsun çocuk gibisinde.*

Kur'ân-ı Kerim ve rivayetlerde bu çeşit ağlama için bazı özellikler belirtilmiştir, örneğin:

1- Bu ağlamanın kaynağı bilinç ve şuurudur: Mânevî ağlamalar bilinçten kaynaklanmaktadır. Hakikatleri derk edemeyen, şuursuz insanlar hiçbir zaman bu şekilde ağlayamazlar. Kur'ân şöyle buyurmaktadır:

“De ki: Siz ona ister inanın, ister inanmayın; şu bir gerçek ki, bundan önce kendilerine ilim verilen kimselere o (Kur'ân) okununca, derhal yüz üstü secdeye kapanırlar ve “Rabbimizi tespih ederiz” derler. Rabbimizin vaadi mutlaka yerine getirilir. Sonra ağlayarak yüz üstü yere kapanırlar.”⁹

Bu ayetten de açıkça anlaşıldığı gibi, ilim ve irfan sahibi olan kimseler Kur'ân'ın üstün öğretilerini çok daha iyi anlamaktadırlar. Bu anlamanın neticesi de, insanın

⁸ Usulü Kâfi, c. 2, Kitab-ı dua, bâb-ı buka.

⁹ İsra, 107, 109.

mütevazı bir şekilde, kendisinin yüce Allah karşısında ne kadar hakir olduğunu görmesi ve ağlayarak hemen secdeye kapanmasıdır. Gönül, uyanışla beraber ağlayarak secdeye kapanacaktır. Yeter ki bizler, o bilince ulaşma gayretinde olalım.

Günahkâr insanlar ise, hiçbir zaman bu erdemleri anlayamazlar. Günahkâr, günahın ruhunda nasıl derinden etki bıraktığının farkında değil, farkında olmadığı için de çok rahat bir şekilde günah işlemektedir. İşlenen bu günahlar yüzünden de kalp katılaştır, taşa dönüşen kalpte de hiç yanış olur mu? Gönül uyanmadığı için, gözlerde ıslanmaz. Bu yüzden de rivayetlerde ağlayamamanın nedeni olarak, kalbin katılaşması belirtilmiştir. Kalp yalnızca günahın çokluğuyla katılaştır, insan da bilgisiz ve cahil olduğu zaman çokça günah işler.¹⁰

2- Ağlamak büyük cihat için en büyük silahtır: İnsanın şeytanla yaptığı, içindeki büyük savaş için en büyük ve etkili silah gönülden çıkan ahlar ve gözden akan yaşlardır. Hz. Ali (a.s.) Kumeyl duasında şöyle buyurmaktadır: *“Sermayesi ümit ve silahlı ağlamak olan bana, merhamet et.”*

Yüce Allah, en iyi savunma aracı olarak bu büyük silahı herkese vermiştir, fakat ne yazık ki kıymetini bilen çok azdır.

¹⁰ İmam Ali'ye (a.s) soruldu: “Ey Emirelmüm -nin! Niçin bazı gözler ağlayamıyor?” İmam buyurdu ki: *“Gözlerde yaşın kurumasının nedeni kalbin katılaşmasıdır. Kalp çok günah işlemekten dolayı katılaştır ve insan ölümü unuttu mu çokça günah işler. Ölümü unutmanın sebebi de dünyayı sevmektir, zaten dünya sevgisi bütün kötülüklerin başıdır.”*

3- Ağlamak İlâhî bir nimet ve ihsandır: Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

“Onu üstün bir makama yücelttik. İşte bunlar, Allah’ın kendilerine nimetler verdiği Peygamberlerden, Âdem’in soyundan, Nuh ile birlikte (gemide) taşıdıklarımızdan, İbrahim ve İsrail’in (Yakub’un) soyundan, doğruya ulaştırdığımız ve seçkin kıldığımız kimselerdendir. Onlara, çok merhametli olan Allah’ın ayetleri okunduğunda ağlayarak secdeye kapanırlardı.”¹¹

Allah bu ayetlerde, gerçek irfan ve Allah’ı tanıma öğretmenleri olan peygamberlerin en belirgin özelliği olarak ağlamayı buyurmaktadır.

Yanan gönül, akan gözyaşları, şehirlerdeki ahlar

Hepsini yaratanın lütuflarından saymalı¹²

4- Ağlamak insanın Allah’a kul olduğunu gösterir: Yüce Allah, Kur’ân’da şöyle buyurmaktadır:

“Peygamber’e indirileni (Kur’ân’ı) dinledikleri zaman, onun hak olduğunu öğrendiklerinden dolayı gözlerinin yaşla dolup taşığını görürsün. Onlar “Ey Rabbimiz iman ettik, bizi de şahitlerden yaz” derler.”¹³

5- Asıl olan mutluluktur: Kıymetli olan gözyaşları İlâhî sırlardan bir sırdır, dışarıdan görülen keder, üzüntü ve sıkıntıdır. Hâlbuki aslında ruhun huzur bulması, mutlu ve sevinçli olmasıdır.

¹¹ Meryem, 57 ve 58.

¹² Divan-ı Hâfız.

¹³ Maide, 83.

“Kulun Allah’a en yakın olduğu an, secdede ağladığı zamandır.”

* * *

“Allah katında, gece yarısı sadece onun korkusundan dolayı ağlayan kulun gözyaşından daha kıymetli ve sevimli bir damla yoktur.”

* * *

“Korkmayan kalpten ve ağlamayan gözden sana sığınırım.”

* * *

“Eğer gözünden yaşlar akıtarak ağlayamıyorsan, hiç olmazsa kendini ağlayanlara benzet ve ağlar gibi yap.”

C. Rivayetlerdeki Kıymetli Ağlama

Kıymetli olan Mânevî ağlamanın önem ve ehemmiyetini bildiren rivayetler şöyledir:

1-İmam Sâdık (a.s.) şöyle buyurmaktadır: “Kulun Allah’a en yakın olduğu an, secdede ağladığı zamandır.”

2-İmam Bâkır (a.s.) şöyle buyurmaktadır: “Allah katında, gece yarısı sadece onun korkusundan dolayı ağlayan kulun gözyaşından daha kıymetli ve sevimli bir damla yoktur.”¹⁴

3- “Korkmayan kalpten ve ağlamayan gözden sana sığınırım.”¹⁵

4- İmam Seccad (a.s.) şöyle buyuruyor: “Hâlîme ağlayabilmem için bana yardım et.”¹⁶

5- İmam Sâdık (a.s.) şöyle buyuruyor: “Eğer gözünden yaşlar akıtarak ağlayamıyorsan, hiç olmazsa kendini ağlayanlara benzet ve ağlar gibi yap.”¹⁷

Ağlamak, İyi mi Kötü mü?

İslâm kültüründe ağlamanın önemi ve sevabı çok fazladır. Masum İmamlar buna birçok defa değinmişlerdir.¹⁸ Fakat ağlamak hakkında iki önemli noktaya dikkat edilmelidir:

1- Her ağlama, üzüntünün belirtisi değildir. Ağlamanın birçok çeşidi bulunmaktadır, bu çeşitleri bilip, tahlil ettikten sonra ancak o zaman bir kaniya varılabilir.

2- Her ağlama, kötü ve beğenilmeyen bir şey değildir.

¹⁴ Usulü Kâfi, c. 2, kitab-ı dua.

¹⁵ Mefatihu'l-Cinan.

¹⁶ Ebu Hamza Sumâli duası.

¹⁷ Mir'atu'l-Ukul, c. 12, s. 65.

¹⁸ Bihâru'l-Envâr, c. 44, s. 291.

Öncelikle ikinci nokta üzerinde durarak, yani İmam Hüseyin (a.s.) için ağlamanın; matem ve hüznün, üzüntünün bir çeşidi olduğunu kabul ederek soruya cevap verelim.

Kötü olarak kabul ettiğiniz ağlamak, sizin düşündüğünüz gibi, grief ve dysphoria gibi bir hastalık değildir. Elbette bilimsel literatürde matem ve üzüntülü olmakla ilgili başlı başına bir kavram belirtilmemiştir. Bu hususta birbirinin yerine kullanılan ve kendine has özel bir yeri bulunmayan; matem, üzüntü, acılı olma, yaşlı vb. kavramlar kullanılmaktadır. Şimdi bu kavramları tanımlayalım:

Matem: Klinik bir vakadır, acılı olma sonucu, fizyolojik ve psikolojik verilen tepkiye denir. Bazen şiddetli, sert ve kronik olarak kendisini gösterir.

Acılı olma: Çok sevilen ve duygusal bağın olduğu bir kimsenin ölümüyle üzülmeye denir.

Yaşlı: Acılı olma sonucu insanda ortaya çıkan tavır, hâl ve hareketlere denir.

Üzüntü: Kaybedilen çok önemli bir şey sonucunda, insanda oluşan duygusal hâlettir.

Üzgünlük: Üzüntü yaratan bir durum karşısındaki tepkiye denir ve solgunlukla eş anlamlı bir kelime değildir. Üzüntü, insanın günlük yaşamına etkide bulunabilmektedir. Örneğin; yeme, içme, uyku vb. günlük faaliyetler normal yapılamamaktadır.

Demek ki, ilk olarak araştırılması gereken konu, sizin her türlü üzüntüyü kötü ve bir hastalık olarak kabul etmenizdir ve

yukarıda yaptığımız tanımlardan sonra her türlü üzüntünün kötü ve hastalık olduğunu söyleyemeyiz. Şimdi İmam Hüseyin (a.s.) için kederlenip, üzülmek bunların hangisidir, onu belirleyelim.

Bilimsel açıdan ve özellikle de psikolojik yönden her çeşit üzüntü ve üzgün olmak, hastalık ve kötü bir tavır olarak kabul edilmemektedir. Üzüntü, uzun süreli, şiddetli ve belli bir sebep olmaksızın olduğu takdirde bir hastalıktır. Acı verici olaylar karşısında bir süreliğine üzülmek ve sonrasında gene günlük yaşamsal faaliyetlere devam etmek çok normaldir. Normal olmayan işlerin kontrolden çıkması, üzüntünün devam etmesidir. Böyle bir insan yasının esiri olmuştur, zamanın geçmesiyle de üzüntüsü azalmamaktadır.

Üzülmenin hastalık derecesinde olduğunu, ancak aşağıdaki belirtileri gördüğümüz takdirde söylebiliriz:

- 1- Sağlığın bozulması.
- 2- Toplumdan uzaklaşma.
- 3- Kendini değersiz hissetmek.
- 4- Günah duygusuna kapılmak.
- 5- İntiharı düşünmek.
- 6- Hedefsiz ve amaçsız davranışlarda bulunmak.
- 7- Üzüntü emarelerinin uzun süreli oluşu.
- 8- Bu belirtilerin aniden ortaya çıkması.

Yukarıdaki, üzüntünün hastalık olduğunu gösteren bu belirtilere bakarak, Şiaların İmamları için üzülp matem tutmalarının bir hastalık olup olmadığı anlaşılabilir.

Bir Şia'ya, "Ehlibeyt için ağlayıp üzüldükten sonra neler hissediyorsun?" diye sorunuz.

Acaba gerçekten insan İmam Hüseyin'e ağlayarak sağlığını tehlikeye mi sokuyor, intiharı mı düşünüyor, kendisini toplumdaki soyutlayarak içine kapanık mı oluyor? Ehlibeyt dostları İmam Hüseyin'e ağlayarak kendilerini değersiz mi hissediyor, yoksa günah duygusuna mı kapılıyor? Bir Şia'ya sorunuz, "Matem merasiminden sonra bunlar oluşuyor mu? Hangi duygularla İmam için yas tutuyorsunuz? Bu matem merasimlerinde Şehitlerin Efendisi İmam Hüseyin (a.s.) için neler hissediyorsunuz?"

Bilimsel ve psikolojik açıdan İmam Hüseyin için yas merasimleri düzenleyip, ağlamak çok normal bir durumdur. İnsanın tanıma sonucu göstermiş olduğu en doğal tepkidir.

Bu yüzden İmam Hüseyin (a.s.) için düzenlenen matem törenleri, dinî ve toplumsal kültüre dayanarak yapılmaktadır. Belirli formlarda yapılma gerekliliği bulunmamaktadır. Bütün matem merasimleri bilinçli bir şekilde yapılır, sırf yapmış olmak için hedefsiz ve isteksizce yapılmaz. Ehlibeyt dostları İmam Hüseyin'in (a.s.) şehit edilmesiyle sonuçlanan hedefi bilmektedirler. Bu bilinç yas merasimlerinin temelidir. Merasimlerde yapılan tüm işler; mersiye okumalar, ağıt yakmalar, şiirler, konuşmalar ve ağlamalar hepsi insanları aydınlatmak içindir. Tüm bunlar kesinlikle amaçsız ve hedefsiz işler değildir. Şialar bunlar sayesinde yaşamlarına yön vermektedirler. Matem merasimlerinde alınan

dersler, hayatın her anını düzene koymaktadır. İnanan kimseyi zilletten kurtararak Hüseyin (a.s.) gibi izzetli bir şekilde yaşamasını sağlamaktadır.

Sonuçta, İmam Hüseyin'in (a.s.) mateminde ağlamak ve üzülmek hastalık derecesinde bir üzüntü değildir. Aksine toplumsal ve dinsel formlarla uyuşan, psikolojik rahatlığın kaynağıdır.

Bu tür tepkilerin bir Müslüman'da oluşmadığını gördüğümüz zaman, aslında onun hasta ruhlu olduğunu söyleyebiliriz. İmam Hüseyin'e ağlamak psikolojik bir hastalık değildir, ağlamamak hastalıktır. Yani böylesi büyük bir üzüntü, acı ve yapılan zulümleri bilip de ağlamayan bir insan psikolojik bir hastalığa yakalanmıştır. Hangi sağlıklı bir insanın yüreği, Kerbela faciasını duyup da müteessir olmaz?

Yukarıda saydığımız sekiz özelliğin, bir kimsede bulunduğu takdirde hasta olduğunu söylemiştik. Aynı şekilde üzülecek bir durum karşısında üzülmeyen, sevdiklerini kaybettiği hâlde hüüzünlenmeyen ya da direnerek üzüntüsünü göstermemeye çalışsan da aslında hastadır.

Şöyle bir soru aklımıza gelebilir, "İmam Hüseyin'in (a.s.) matem merasimlerine katılmayan ve onun için ağlamayanların hasta olduğunu mu söylüyorsunuz?"

Tabi ki bunu demek istemiyoruz. İmam için üzüлüp, ağlamayan birisi psikolojik açıdan hasta olmayabilir. Zira İmam'ı hakıyla tanımamaktadır. Eğer bu masum ve yüce insanları gerçekten tanımış ve sonrasında sevmiş olsaydı, kesinlikle onların başına gelen büyük acılar dolayısıyla

üzülüp, ağlardı. Fakat İmam'ı tanımayan, onunla bir bağ kurmadığı için doğal olarak da üzülüp ağlamaz. Matem ve üzüntünün tanımında belirttiğimiz gibi, kaybedilen şey ve kimse ile kaybeden arasında duygusal bir bağın olması gerekmektedir. Bu bağ olduğu takdirde insan kaybettiği için üzülür, aksi takdirde üzülmez.

Fakat Müslüman olduğunu söyleyen, İmam'ı sevdiğini iddia eden, fakat onun başına gelenleri duyup bildiği hâlde üzülmeyen kimse gerçekten de hasta ruhludur. Dinin emri gereği kendisini sorgulamalıdır. Yolunu takip ettiğini söylediği, İmamının mateminde üzülmemek nasıl bir taraftarlıktır. Bu insan ile İmam'ı arasında aslında bir bağ yoktur. Eğer olsaydı üzülmesi gerekirdi. Böyle bir kimse hâline üzülüp kendisini düzeltmeye çalışmalıdır.

Böyle bir insan, İmam Sâdık'ın (a.s.) buyurmuş olduğu Şiaların içinde değildir. İmam şöyle buyuruyor:

*“Bizim Şialarımız bizim yaratılışımızla yaratılmışlardır; velayetimize karışmışlardır. Onlar bizim İmametimizle mutludurlar; bizler de onların dost ve takipçi olmalarıyla hoşnutsuz. Üzüntülerimiz onlara ulaştığı zaman çektiğimiz acılardan dolayı ağlarlar, bizim kederimiz onların kederidir. Bizler sevindiğimiz zaman onlar da sevinirler. Bizler de onların durumlarını bilmekteyiz, başlarına gelen musibetler, çektikleri acılar bizi de üzmektedir. Onlar bizden ayrılmazlar ve biz de onlardan.”*¹⁹

Demek ki, İmam Hüseyin (a.s.) için üzülme hastalıktır demek çok yanlıştır,

¹⁹ Bihârü'l-Envâr, c. 51, s. 151.

bu ruhî yönden sakıncalı olmanın belirtisidir. Matem merasimlerine katılmak insanın psikolojik sağlığını garantilemektedir. Zira İmam için ağlamak şifa bulmak demektir. Ağlamak sayesinde içsel ıstıraptan kurtulmaktadır. İnsanın kendisini ağlamamak için şartlandırması ruhsal sağlığını bozmaktadır.

Bazı bilim adamlarına göre ağlamakla birlikte bedendeki zehirli maddeler dışarı atılmakta, böylelikle beden yaşamsal dengesini korumaktadır.

Bizim Kerbela hadisesine bakışımız, sadece bilimsel ve psikolojik pencereden değildir. Bu İlâhî olay için beşerî cevaplar peşinde olmak zorunda değiliz. Sadece insan aklıyla İlâhî ve fikir ötesi bir olayı açıklamaya çalışmak yetersiz olacaktır. Eğer pozitif bilimlerle açıklayıp cevap veriyorsak bu, bilime ters düşmediğini ispatlamak içindir.

Bundan dolayıdır ki, Şehitlerin Efendisi'nin matem ve yas merasiminde üzüntünün göstergesi olarak yapılan tüm işler, psikolojinin doktrinleriyle tamamen uyusmaktadır. Burada bilim ile dinin uyuştuğunu birkaç olayla aktaralım:

1- Özgür insanların efendisi İmam Hüseyin'in (a.s.) mateminde Kerbela hatırasını yeniden canlandırmaktayız. İmam'ın, arkadaşlarının nasıl şehit edildiklerini, ailesinin ne şekilde esir alındıklarını anlatmamızın nedeni, bunların dillendirilmesiyle Ehlibeyt'in başına gelen acıların biraz olsun azalmasındandır.

Elbette Aşura hadisesini yaşatmak, sadece dinî dünya görüşümüz olduğundan

dolayı değildir. Hedef Hüseyinî kültürü saniye saniyesine ruha iletmek, hayatta pratiğe dökmek, dini insanlara ulaştırarak, risaletin devamını getirmek içindir. Hüseyin'in (a.s.) yas merasimleri bir üniversitedir. Bu üniversitede, dindarlık, özgülük, yiğitlik ve nasıl yaşanılması gerektiği dersleri verilmektedir. Bu yüzden merasimlerimizde şiir de şuur da, duygu da akıl da bulunmaktadır.

2- İmam Hüseyin'in (a.s.) matem merasimleri dinî emirler ve örf-adetten oluşmaktadır. Bu törenler hem dinin istediği şekilde ve hem de her toplumun kendisine ait matem şekilleriyle yapılmaktadır.

İmamların yönlendirmesiyle bunu, konuşmacılar ve mersiye okuyanlar uygulamaktadır, günümüze kadar da böyle gelmiştir. Bu şekilde yapılması, İmam Hüseyin'in (a.s.) acısıyla yaralananların gönüllerine sürülen bir merhemdir. Ama kesinlikle hedefsiz, feryat ve figanla yapılmamaktadır.

Açıktır ki bu merhem, gönlü Hüseyin acısıyla yara olan, Ehlibeyt âşığı olan kimseler içindir. Hüseyinî aşkın kokusunu dahi almayanların böyle bir merheme ihtiyaçları yoktur. Böyle bir insan zaten bu gözyaşlarını, Şiaların yavrusunu kaybetmiş ebeveyn gibi üzülmelerini anlayamaz.

3- İmam Hüseyin'in (a.s.) yas merasiminde bulunmak, orada oturup üzülmek insanın üzüntüsünü hafifletmektedir. Büyük acıyla karşılaşan kimse yas merasiminde daha çok huzur bulmaktadır. Onu anlayan kimseleri gördükçe üzüntüsü hafiflemektedir. Üzgün insan hâlden an-

lamayan, mutlu insanların ortamından rahatsız olmaktadır.

İmam Hüseyin'in (a.s.) şehadeti ve ailesinin esir olmasıyla kalbi yanan biri, ağlayamasa bile üzgün durarak acısını hafifletmektedir. Zaten Hz. Hüseyin'in (a.s.) çektikleri acılar dolayısıyla kalbi yanmayan birisinin durumu farklıdır, böyle birinin en büyük hastalığı dertsiz olmasıdır.

Bütün bu açıklamalarımıza binaen, İmam Hüseyin için matemli olmak, üzülmek kötü bir şey değildir ve asla ruhsal bozukluk olarak telakki edilemez. Kalbini İmamına vermiş ve onun acısından üzülen birisinin rahatlayabilmesi için matem merasimine katılması, ağlaması, sine vurma yahut hiç olmazsa ağlayanlar gibi yapması gerekmektedir. Ayrıca bunun dışında ahirette büyük sevaplar vaat edilmiştir.

Dünyadaki faydası ise hareketli, hedefli, bir amaç için yaşayan, Hüseyinî kıyam doğrultusunda şehadeti, hakkı ve gerçeği arayan birisi olması içindir.

4- Sıkıntılar beraberce yaşamak, üzüntüyü hafifletmenin bir diğer yoludur. Bunun daha etkili olabilmesi için şunlar yapılmaktadır: Ümit vermek, bilgilendirmek, sorunu ve acıyı genelleştirmek, insanları sevmek, psikolojik rahatlık vb. Elbette bütün bu etkenler birbirinden farklı ve ayrı değildir, hepsi beraberce üzüntüyü hafifletmektedir.

İmam Hüseyin'in (a.s.) matem merasiminde bunlar yapılmaktadır. Şialar hep birlikte, beraberce İmamlarına olan bağlılıklarını göstermektedirler. Böylece

Ehlibeyt'in çektikleriyle dertlenenlerinin dertine derman olunmaktadır.

Matem Merasimlerinde Üzüntünün Hâkim Olması

Şöyle bir soru akla gelebilir: İnsanların bütün hastalıklarının ilacı gülmektir. Fakat dinî törenlerin hepsinde ağlamak ve üzüntü hâkimdir. Biz Müslümanların dinsel toplantıları sürekli ağtlar, mersiyeler ve ağlamalar ile geçmektedir. Acaba İslâm dininde gülmeye hiç mi yer yoktur?

Bu soru birçok Müslüman'ın zihninde bulunmaktadır. Konunun genişliği ve inceliği, gerçeği arayanlara en güzel şekilde, İslâm'ın doğru görüşünü derinlemesine açıklamayı gerektirmektedir. Bu soruya vereceğimiz cevap dört aşamadan oluşmaktadır:

1- Bu şüphenin çıkış yeri ile ilgilidir. Öncelikle, teoride ve pratikte böyle bir sorunu oluşturan sebep veya sebepleri belirlemek.

2- İslâm'da mutlulukla üzüntünün konumu.

3- Mutluluk ve üzüntünün psikolojik konumu, bunun bilimsel ve dinsel kaynaklar yardımıyla açıklanması.

4- Mutluluk ve üzüntünün (ağlamak ve gülmek) doğru bir şekilde yerinin belirlenmesi.

1- Bu Düşüncenin Kökeni

Aklınıza böyle bir sorunun gelmesinin ve bu şekilde düşünmenizin nedeni, hiç şüphesiz toplumda yapılan dinsel

törenlerdeki uygulamalardır. Müslümanlar genelde hep yas merasimleri düzenlemektedirler. Fakat bu İslâm'ın her zaman bunu emrettiği anlamına gelmez; sürekli üzüntülü olmak öz İslâmî öğretilerle kesinlikle uyuşmamaktadır.

Bu tür dinî merasimleri düzenleyenler, Masumların (a.s.) doğum günlerinde bile ağtlar yakıp, ağlamak gerektiğini zannediyorlar. Hâlbuki bu tamamen yanlış. Bu yanlışlığa düşmelerinin nedeni ise; insanları ağlatmaları gerektiğini düşünmeleridir. Bunu bir sorumluluk olarak algılamaktadırlar. Bunlara göre güzel olan ağlamaktır; insan hüznü olup ağladığı zaman Allah'a ulaşmaktadır ve varlık âleminin merkezine irtibata geçmektedir. Bu temelsiz ve hiçbir delili olmayan görüşten dolayı da, en ufak bir bahane ile hemen insanları ağlatmaya çalışıyorlar ve bunu çok güzel bir iş telakki ediyorlar. Dinî görevlerinin ağlatmak olduğu inancında olan mersiye okuyanlar ve meddahlar, vazifelerini bu şekilde yerine getirdiklerini zannediyorlar.

Bunlar aşırıya gitmişlerdir. Bunların karşısında ise diğer bir grup tefrite düşerek ne için olursa olsun ağlamanın kötü olduğu inancındadırlar. Bunlara göre ağlamak insanın psikolojisini bozan ve onu hasta yapan olumsuz bir davranıştır. Bu yüzden de böyle düşünenler her yerde ve her zaman başkalarını güldürmeye çalışmaktadırlar.

Sırf gülmek ve başkalarını güldürmek için akıl almaz onlarca yolu deniyorlar. Her ne kadar yersiz olsa bile maksat gülmek olsun diye ellerinden geleni yapıyorlar.

Gülmek kesinlikle kötü ve beğenilmeyen bir özellik değildir. Aksine İslâm gülmek üzerinde çok durmuş ve insanın gülmesine önem vermiştir. Gülmek mutlu olmanın göstergesidir. İnsan şaka yaparak, fıkra anlatarak, mizahta bulunarak mutlu olabilir. Burada önemli olan edep ve İslâmî kurallara riayet etmektir. Sadece bazı olumsuz özellikleri bulunan gülme şekilleri yasaklanmıştır (kahkaha atmak gibi).

Birinci grup; mutluluk kaynağı olan her şeyi yaşamlarından çıkarıp atmaktadırlar. Hatta bazen insanı mutlu eder diye renkli elbise bile giymemektedirler. İkinci grup; sınırsız eğlenmeleri, yerli yersiz gülmeleri ve hep eğlence peşinde olmaları nedeniyle hayatın hedefini unutmışlardır. Öyle ki çoğu zaman günahla gönüllerini hoş tutmaya çalışıyorlar.

Bu iki olumsuz davranış dolayısıyla, dışarıdan bakanlar bunların mensup oldukları ideolojileri sırf ağlama dini veya sırf eğlence dini olarak görmüşlerdir. Bu yüzden de İslâm'da her ikisinin olabileceği akıllarına gelmemektedir.

Orta yoldan çıkarak, aşırıya gitme veya geri kalma (hep ağlamak, hep gülmek) düşüncesi günümüzde İslâm âlemini kaplamış bulunmaktadır, çoğu Müslüman bu yanlışlığa saplanmıştır. Orta yolu tutmak yerine bazıları hep suratlarını asarak hiç

gülmemekte, bazıları da İslâm âlemindeki bunca derde rağmen dertlenmeden hep eğlence peşindedirler. Bunlar orta yol olan, her ikisini de içine alan ve her birinin yerli yerinde yapılmasını savunan üçüncü bir yolu düşünemiyorlar. Bu iki düşünce tarzı yenilmeye ve kaybetmeye mecburdur. Çünkü bunlar İslâm'ın görüşü değildir; İslâm ise bunu çok daha farklı emretmektedir.

2- Mutluluk ve Hüznün İslâm'daki Yeri

İslâm açısından sırf ağlamak ve gülmek, üzülme ve sevinme tek başına hiçbir önem arz etmez. Bunların hiçbirini başlı başına diğerinden üstün kabul edilmemektedir.

İslâm sırf ağlansın yahut sırf gülünsün diye kimseyi yönlendirmemiştir. Bu işte önemli olan, neden ve niçin yapıldığıdır.

İslâm bunun başlangıcı ve bunun getirisine önem vermektedir.

Sevinç ve hüznün, insanın insanlık boyutuna hâkim olan onun ruhuyla alâkalı bir durumudur ve bu ağlanarak ve gülünerek kendini göstermektedir. Her insan, insan olması hasebiyle bu iki duyguya sahiptir. İslâm'a göre, eğer bu duygular insanın Allah'a kulluğunda kötü etki bırakmıyorsa iyidir, aksi takdirde kabul edilmemektedir.

Ağlamak ve gülmek, eğer insanı ulaşması gereken hedefinden alıkoyuyorsa, insanlara hizmet etmenin önünü alıyorsa ve Allah'a kulluk etmesini engelliyorsa o zaman kötüdür. Aynı şey sevinmek ve gülmek için de geçerlidir. Gülme ve ağlamaya değer veren yahut yeren iki neden bulunmaktadır; birincisi, bu duyguların oluşum nedeni ve ikincisi, bu duyguları gösterme tarzıdır.

Rivayetlerde "sebepsiz gülme" olarak tabir edilen, bilinçsizce gülüş beğenilmemiştir. Bunun aksine bilinçli olan eğlenme beğenilmiştir.

İmam Hasan Askerî (a.s.) bir hadiste şöyle buyurmaktadır: "*Sebepsiz yere gülmek cahilliğin belirtisidir.*"

Diğer bir hadiste de İmam Kâzım (a.s.) şöyle buyuruyor: "*Allah sebepsiz yere gülmeni sevmez.*"²⁰

Demek ki her çeşit gülme, kötü veya iyi değildir. Önemli olan niçin yapıldığıdır. Ağlamak da aynı şekildedir, örneğin Allah korkusundan veya Allah sevgisinden dolayı ağlamak İslâm'da beğenilen

bir davranıştır. İmam Bâkır (a.s.) şöyle buyurmaktadır: "*Allah katında gece yarısı sadece onun korkusundan dolayı ağlayan kulun gözyaşından daha kıymetli ve sevimli bir damla yoktur.*"

İmam Ali (a.s.) buyuruyor: "*Allah korkusundan ağlamak İlâhî rahmetin anahtarıdır.*" Diğer bir hadiste şöyle buyurmaktadır: "*Allah korkusundan ağlamak kalbi nurlandırır ve insanın günaha dönmesini engeller.*"²¹

Gülmek insanın ruhuyla uyuşup, akıllı olursa, ağlamak da insanın bilincini çoğaltıp kemale doğru ilerlemesini sağlarsa güzeldir. Bu iki beğenilen duygu Allah'ın rızasıyla birlikte olduğu için iyidir, ayrıca ruhun ve bedeninin sıhhatini de sağlamlaştırır.

İslâm'ın Görüşü

1- İnsanı bunalıma sokacak ağlama iyi değildir. Resulullah'ın (s.a.a.) hayatını anlatan kitaplarda, üzgün gördüğü bir ashabını hemen şaka yaparak güldürdüğü nakledilmektedir. Masum İmamlarımız da etrafındakilere nasıl mutlu olunması gerektiğini göstermişlerdir. Şöyle buyurmaktadırlar: "*Mutlu ve rahat yaşayabilmen için, Allah'ın razı olduğuna sen de razı ol.*"

2- İslâm'ın beğenip, onayladığı ağlama, Allah korkusundan dolayı yapılan ağlamadır. Allah için ağlamalar insanın kendisini olgunlaştırıp Allah'a ulaştırmasında en etkili yöntemdir. Tabii ki bu, her

²⁰ Bihârü'l-Envâr, c. 72, s. 59.

²¹ Mizanü'l-Hikme, c. 1, s. 453.

zaman her yerde surat asmak anlamına gelmemektedir.

Allah'ın dostlarına olan sevgi ve düşmanlarına olan nefret dolayısıyla ağlamak da bu gruba girmektedir.

3- Gülmek kesinlikle kötü ve beğenilmeyen bir özellik değildir. Aksine İslâm gülmek üzerinde çok durmuş ve insanın gülmesine önem vermiştir. Gülmek mutlu olmanın göstergesidir. İnsan şaka yaparak, fıkra anlatarak, mizahta bulunarak mutlu olabilir. Burada önemli olan edep ve İslâmî kurallara riayet etmektir. Sadece bazı olumsuz özellikleri bulunan gülme şekilleri yasaklanmıştır (kakhaha atmak gibi).

4- İslâm hiçbir zaman ağlamak ve gülmek arasında seçim yapmamıştır ve birini diğerinden üstün tutmamıştır. Her ikisini insanın varlık boyutuyla bağlantılı kabul ederek bunlar için bir takım şartlar ve sınırlar belirlemiştir.

5- Normal zamanlarda -bazı zamanlar hariç- insan yaşamına hâkim olması gereken özellik gülmektir. İnsan birçok değişik yolla günlük yaşamında mutlu olmalıdır; tebessüm etmek, çalışmak, şaka yapmak, spor yapmak, günahattan uzak durmak, seyahate çıkmak, güzel koku sürmek ve açık renkli elbise giymek insanı mutlu edecektir. İslâm mektebinde, mümin her zaman güler yüzlüdür, münafığın ise suratı sürekli asıktır.²²

Resulullah (ki, en güzel sıfatları kendisinde toplayandır) şöyle buyurmaktadır:

“Şüphesiz ben de sizin gibi bir insanım, şaka ve mizah yapıyordum.” Bir

²² Bihârü'l-Envâr, c. 77, s. 155.

diğer beyanında buyuruyor: “Ben de şaka yapıyorum, ama şakamda hak ve doğru-dan başka bir şey olmaz.”²³

6- İslâm'ın övdüğü gülme hikmetli ve bilinçli olarak yapılan gülmedir. Gülme yoluyla fikir, irfan, ahlâk, fıkah vb. konular karşılıklı anlatımdır. Peygamberimizin yaşamında bunu çokça görmekteyiz. Bir gün yaşlılara şöyle buyurdu: “Cennete sadece güzel yüzlü gençler girecektir.” yaşlıların tedirgin olduğunu gördükten sonra tebessümle şöyle devam etti: “Sizler önce genç olacaksınız ve ondan sonra cennete gireceksiniz.”

Demek ki, düşüncesizce, günah yoluyla yapılan şakalar (gıybet, töhmet, yalan, küfür etmek, aşağılamak vb.), kakhaha atarak gülmek İslâm'ın kabul etmeyip, yasakladığı eğlence şekilleridir. İmamlarımız bu tür eğlencelerin zararlarını rivayetlerde buyurmuşlardır. Rivayetlerden, kakhaha atmanın, çok gülmenin, insanların bir araya gelip sadece gülme ile vakitlerini geçirmelerinin, yalanla karışık eğlencelerin çok kötü olduğu anlaşılmaktadır.

İmam Sâdık (a.s.) şöyle buyuruyor: “Kakhaha şeytandandır.”

Resulullah (s.a.a.) buyuruyor ki: “Çok gülmek imanı yok eder.”

Yine Allah Resulü (s.a.a.) buyuruyor: “Sırf başkalarını güldürmek için yalan söyleyene yazıklar olsun. Yazıklar olsun ona.”²⁴

7- İslâm'ın beğenip, onayladığı ağlama; Allah korkusundan, Allah dostlarına olan

²³ Bihârü'l-Envâr, c. 16, s. 295.

²⁴ Mizanu'l-Hikme, c. 1, s. 481.

sevgi ve onların düşmanlarına olan nefret dolayısıyla olandır. Diğer tüm üzü- lüp, ağlamalar iyi değildir. Ağlamak insanı kemale ulaştırıp, mâneviyatını çoğalttığı takdirde değerlidir. Bu yüz- den isyan edercesine, çılgınlık atarak, vücudu yaralayarak yapılan ağlamalar kötüdür ve İslâm bunu kesinlikle kabul etmemektedir.

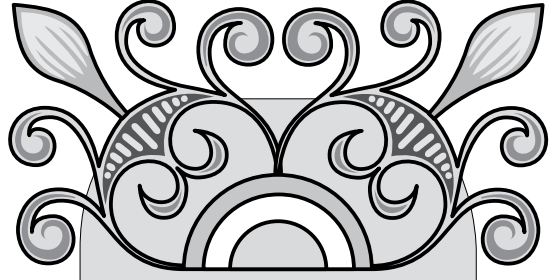
İslâm'ın gerçek görüşünü öğrenmek ve yanlışlığa düşmemek için o konu hakkın- daki rivayetlerin hepsini incelemek gere- kir. Sadece bir rivayete bağlı kalarak İslâm öğrenilemez ve soruda olduğu gibi insan yanlışla düşer. Mutlu olmayı hayatların- dan silen, sevinmeyi yok sayan, ağlama- nın güzel olduğunu kabul ederek sürekli üzüntülü olanlar, yalnızca İslâm'ın beğen- mediği ve yediği hadisleri okumuşlardır. Yanlışlığa düşmelerinin nedeni de buradan kaynaklanıyor. Aynı şey üzülmeyi kötü bi- lip, gereksiz eğlence peşinde olanlar için de geçerlidir.

İnsanın hayatına hâkim olan en önemli özellik eğlenip gülmektir. İnsan en ufak ba- hanelerle mutlu olmasını bilmelidir. Ağla- mak ise hayatın her anına hâkim olmama- lıdır; sadece belirli zamanlarda ve belirli sebepler nedeniyle olmalıdır.

Her ne kadar Allah korkusundan ağ- lamanın güzel olduğunu söyledikse de bundan maksadımız her yerde, toplumun içinde de ağlamak değildir, bu yalnızken yapılmalıdır.

3- Psikolojik Açıdan Mutluluk

Soruya tam cevap vererek, doğru bir so- nuca varabilmemiz için, konuyu psikolojik

İslâm'ın beğenip, onayladığı ağlama; Allah korkusundan, Allah dostlarına olan sevgi ve onların düşmanlarına olan nefret dolayısıyla olandır. Diğer tüm üzü- lüp, ağlamalar iyi değildir. Ağlamak insanı kemale ulaştırıp, mâneviyatını çoğalttığı takdirde değerlidir.

Bu yüzden isyan edercesine, çılgınlık atarak, vücudu yaralayarak yapılan ağlamalar kötüdür ve İslâm bunu kesinlikle kabul etmemektedir.

açından da incelememiz gerekmektedir. Bunun için de meseleyi iki başlık altında açıklamaya çalışacağız:

1- Mutluluğun Tanımı

Belki de psikolojide en az işlenen konulardan biri de mutluluk gerçeğidir. Mutluluk hakkında ortak bir tanım bulunmamaktadır, birçok değişik tanımlar yapılmıştır, örneğin:

Başarıya ulaşma sonucu insanda oluşan olumlu duyguya denir.

Mutluluk, dertsiz olan tüm keyiflere denir.

Aristoteles'e göre, bilimsel olarak değişik konumlardaki insan için mutluluğun tanımını yapamayız, çünkü mutluluğun üç tane olduğuna inanmaktadır.

a) Mutluluğun en aşağısı; lezzet ve keyif almak.

b) Orta dereceli mutluluk; amelde güzel işler yapabilmek.

c) Mutluluğun en üstünü; düşündür ve mütefekkir olarak yaşamaktır.

Sıradan insanlar için mutlu olmak yani günlük yaşamdan keyif alabilmektir. Bunlar için mutluluğa ulaşmak hangi yolla olursa olsun önemli değildir. Değersiz, kötü işler ve hatta insanın kendisini değersiz kılmasıyla da buna ulaşılabilir.

Böyle bir mutluluk anlayışı, insanın yaratılışıyla uyuşmamaktadır. Bazıları mutluluk hapları kullanarak geçici mutluluğa ulaşmaktadırlar. Fakat gün geçtikçe hayatın memnun olmama derecesi düşecektir. Sokrat şöyle diyor: Bir domuz gibi mutlu

olmaktansa, üzgün olmayı tercih ederim. Domuz keyif alma açısından yüksek derecededir, fakat hiçbir zaman aklını kullanamaz, yaptığı işleri bir ölçüye göre yapmaz, işte bu yüzden de memnuniyetini gösteremez.

Öyleyse herkesin ortak görüşü olabilecek bir tanım yapmamız gerekmektedir. Buna göre de mutluluğu şöyle tarif edebiliriz: Mutluluk, kendinden memnuniyet ve keyif derecesinin birleşimidir (kendinden memnuniyet + keyif derecesi = mutluluk). Her ne kadar insanların çoğu mutluluğun doruğuna (düşünür olarak yaşamak) ulaşmasa da, aşağı derecelerde kalmamalıdır ve sadece hayvanî keyiflerle kendisini kandırmamalıdır.

2- Mutluluğa Ulaşmanın Yolları

Her ne kadar insan yaşamında sürekli acı ve üzüntüler olsa bile, gene de bunu hayatının her anına genelleştirmemelidir. Sorunların sürekli etrafında dolaşmasına izin vermemelidir.

Bu yüzden mutlu olmak için kendisine yol seçmelidir. Biz bu yolu kısaca şöyle tanımlamaktayız: Uzun süreli mutluluk yalnızca ahlâk ve din ile mümkündür. Demek ki mutluluğun yolu, sorumsuzca, sınırsızca yaşamak ve toplumun, ahlâkın, dinin kurallarına bağlı olmaktan geçmemektedir.

Bilimsel açıdan insanın mutlu olabilmesi için birçok değişik yöntem bulunmaktadır. Onlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

1- Yersiz endişelere karşı direnmek.

2- Tahammül edebilme ve kabullenme gücünün çoğalması.

3- Yolculuğa çıkmak.

4- Spor yapmak.

5- Gülmek ve insanlara tebessüm etmek.

6- Şaka yapmak.

7- Açık renkli elbise giymek.

8- Bakımlı olmak.

9- Mutlu ve huzurlu insanlarla görüşmek.

10- Yersiz beklentilerde bulunmamak.

3- Beğenilen Sevinç ve Hüzün

Buraya kadar yapmış olduğumuz açıklamalardan şöyle bir sonuç çıkarabiliriz:

1- Mutlu olmanın yollarından biri gülmehtir. Fakat şunu unutmamalıyız ki, önemli olan her zaman mutlu olmaktır, her zaman gülmek değildir. Sürekli mutlu olmak, İslâm'ın beğenip, istediği bir yaşam tarzıdır. Kalıcı ve gerçek mutluluğa ulaşmak ise yalnızca ahlâk ve din kurallarına uymak ile mümkündür.

2- Gülmenin bir tedavi yöntemi olduğunu sadece kısmen kabul edebiliriz. Sürekli gülmek sadece sıradan ve idealsiz insanlar için iyidir. Hedefi büyük olan insanlar boş şeylerle vakitlerini geçirmezler. Bu yüzden büyük filozoflardan olan Sokrat, Platon ve Aristoteles yüce insanî mutluluğun sadece, düşünme sonucu oluşan mutluluk olduğunu söylemişlerdir. Mutlu olmak isteyen herkes bu yüce mutluluğun peşinde olmalıdır ve sıradan hayvanî mutluluklarla yetinmemelidir.

Rivayetlerde bunun için “zahitçe mutluluk” tabiri kullanılmıştır. Emirelmüminin

Hz. Ali (a.s.) şöyle buyuruyor: “Zahitler, dünyada gülse bile aslında gönülleri ağlamaktadır. Mutludurlar, ama kalplerinde hüzn çoktur.”²⁵

3- Toplum ve insan yaşamına hâkim olan ve olması gereken duygu mutluluktur. Dinsel toplantılarda bunu göremiyorsak kesinlikle bunun sebebi din değildir. Bu din mensuplarının yapmış olduğu bir hatadır. İslâm'ın istemiş olduğu ağlama, Allah korkusundan dolayı olan ağlamadır. Mümin geceleri secdegâhını gözyaşlarıyla ıslatarak, göğün yedinci katına kadar kendisini yükseltmektedir. Her zaman, her yerde, yerli yersiz, olur olmaz ağlamaları, İslâm onaylamamaktadır.

4- Dinî merasimler üç esas üzere kurulmuşlardır:

a) Dinî öğretilerin açıklanması, İslâm'ın emirlerinin öğrenilmesi ve toplumsal sorumlulukların hatırlatılması.

b) İnsanların birbirleriyle arkadaş, dost ve samimi olmalarını sağlamak.

c) İbadet ve Allah'a kulluk etmek.

Bu üç temel esasın dışında yapılan her şey ektir. Özel bazı zamanlarda bu programlara eklemelerde yapılmaktadır. Örneğin, mersiye okumak, dua ve ziyaretname okumak böyledir.

Şimdi dinî merasimlerde mersiye okumayı açıklayalım:

1- Dinî toplantılar genelde mersiye okumak için değildir. Mersiye okuyarak ağlayıp, ağlatmak sadece Muharrem ayı ve Masumların şehadet yıl dönümleri

²⁵ Mizanu'l-Hikme, c. 5, s. 485.

içindir. İslâm'a göre, Ehlibeyt'in üzüntülü olduğu ve onların şehit edildikleri günlerde Müslümanların da üzümlü ağlaması gerekmektedir. Bunu İmamlarımız şöyle buyurmaktadır: *“Bizim Şialarımız, bizim üzüntümüzle üzümlür ve sevincimizle de mutlu olur.”*

Bu yüzden sürekli mersiye okumak yahut sürekli eğlenmek orta yoldan çıkmak demektir. Her ikisi de yerli yerinde yapılmalıdır.

2- Her ne kadar matem merasimlerinin esası üzümlü ağlamak olsa bile, bunlar insanda üzümlü yaratmamaktadır. Bu merasimlerin, mersiye okunarak, ağıtlar yakılıp, sinelere vurularak geçtiği doğrudur. Fakat bu üzümler çok farklıdır. Bunlar aslında insanda sevinç oluşturmaktadır. İnsanı harekete geçirerek Ehlibeyt'in yolunda ilerlemesini sağlamaktadır.

Her gülme, sevinçten dolayı olmadığı gibi her ağlama da üzümlü yaratmaz. Eğer Allah korkusundan ağlamak güzeldir diyorsak, bunun nedeni insanı üzmediği içindir.

3- Matem merasimlerinin düzenlenmesinin sebebi, gönül bağılılığından kaynaklanmaktadır, Şialar Ehlibeyt'in mateminde üzümlere sevgilerini göstermektedirler. Bunun peşi sıra ise insanın gönlünün tarif edilmez bir huzur ve mutlulukla dolmasıdır.

Ehlibeyt dostları kendilerini Ehlibeyt'e borçlu bilmektedir, onların çektiği sıkıntılara ortak olarak bu borcu ödemeye çalışmaktadırlar. İnsanın borcunu ödemesi onu rahatlatır mı, yoksa rahatsız mı eder?

4- Merasimlerin sonunda kısa bir mersiye okuyarak ağlamak, borç ödeme olduğu gibi, bir çeşit dini ve ahlâkî yaşam tarzıdır. Gerçek mutluluğun kaynağı olan ahlâk ve din bizlere Ehlibeyt'in mateminde üzümlümüzü emretmektedir.

5- Dua ve ziyaretnameleri okurken, birden mersiye okumaya başlamak gereksiz ve aşırıya gitmektir. Nedeni ise, bu merasimleri düzenleyen ve okuyanların bilgisizliğinden kaynaklanmaktadır.

Sonuç olarak, dini merasimlerin temellerini şöyle sıralayabiliriz:

1- Allah'ın istediği ve Ehlibeyt'in anlattığı gibi kulluk etmek.

2- Dinî ve toplumsal sorumlulukların hatırlatılması ve gerçeklerin açıklanması.

3- Dostluk ve samimiyyetin oluşması.

4- Ehlibeyt'e karşı, Şialık borcunu ödemeye çalışmak ve böylelikle onların mânevî yaşam tarzını hayata geçirmek.

Ağlamaya Hazırlık

Ağlamanın birçok çeşidi bulunmaktadır. İnsan bazen çok sevindiğinde bazen de çok üzüldüğünde ağlar. Ehlibeyt dostlarının İmam Hüseyin (a.s.) için ağlamaları onun şehit edilmesi nedeniyle yas tutup, üzümlükten kaynaklanmaktadır. Bu yüzden de ağlamanın diğer çeşitlerini açıklamadan direk olarak sadece üzümlü nedeniyle oluşan ağlamayı ele alıp, tanımını yaparak, nedenlerini sıralamaya çalışacağız.

Matem ve yastan dolayı ağlamak aslında üzümlünün dış göstergesidir. Yas sonucu ağlamak, kişinin büyük bir acıyla

karşılaşması nedeniyle göstermiş olduğu tepkidir. Yaşlı olmak ise, toplumsal bir tepkiye bağlı olan acı dolayısıyla gösterilen hâl ve harekettir. Eğer ağlamak istiyorsak öncelikle üzüntülü olmamız gerekmektedir. İnsan üzüldüğü zaman peşi sıra ağlama da gelecektir. Eğer Kerbela Şehitlerinin Efendisi İmam Hüseyin (a.s.) için ağlamak istiyorsak, ilk önce Hüseyin üzüntüsünü kalbimize yerleştirmeliyiz. O büyük insanın çekmiş olduğu acıları bilmemiz gerekmektedir.

Üzülmek, çok acı bir olay karşısında gösterilen tepkiye denir. İnsan çok sevdiği bir şeyi veya kimseyi kaybettiğinde üzülmeye başlar.

Acılı olmak ise, aralarında duygusal bağ olan birinin ölümü sonucu oluşan psikolojik duruma denir.

Buna göre üzülmek için, o şeyi yahut kimseyi sevmek gerek, eğer onu sevmişse onun ayrılık acısıyla hemen üzülür, kederlenir ve sonuç olarak da ağlamaya başlar. Şimdi sen de, kalbinde İmam Hüseyin'in (a.s.) acısını hissedip, O'na ağlamak istiyorsan, öncelikle İmam'a kalben bağlanman gerek. İmam Hüseyin'i tanımayan sevmez, sevmeyen de ayrı olduğu için üzülmez.

Hüseyin'i seven, onun ayrılığından, şehit olmasından ve birçok zulüm görmesinden dolayı üzüntülüdür. Sebep geldiğinde peşi sıra sonuç da oluşur. Bu üzüntü ister istemez insanın ağlamasına sebep olur.

Kısaca sorunun cevabı, sevmekte saklıdır. Peki, sevmek için ne yapmamız gerek? Sevmenin yolu da tanımaktan-bilmekten

geçer. Bir şeyle tanışmak, hayattaki konumunu anlamak tanımının gereksinimlerindedir, insan bir şeyi tanıdığı zaman onu sevecektir. Bilimsel açıdan sevmenin bir diğer nedeni de onunla uzun süre beraber yaşamaktır.

İmam Hüseyin (a.s.) için matemli olup ağlamak istiyorsak, öncelikle onu tanımalıyız ve bu tanımayı gün be gün çoğaltmalıyız. Hüseyin'i tanımak, hedefini, yolunu, inancını, ideallerini bilerek şahsî ve toplumsal yaşamımızdaki konumunu anlamak ve buna göre yaşamak İmam'ın sevgisini peşi sıra getirir. Onun yaşam tarzını sadece bilmek yeterli değildir; bunu kendi yaşamımızda da pratiğe dökmek zorundayız. Demek ki tanımakla beraber o kimse ile yaşamak da gerekiyor veya o hayatımızda bir yer edinmeli, sanki onunla yıllardır aynı yerde yaşamış gibi olmalıyız.

Birisini sevmek, hiçbir zaman eşit değildir, bazılarını çok bazılarını da az sevmekteyiz. Sevgi ne kadar çok olursa ayrıldıktan sonra üzülmek de o denli olur. İnsanın üzüntü ve kederi, sevmesiyle orantılıdır.

Çoğu insanın İmam Hüseyin'i tanıyıp ona gönül vermemeleri ne kadar da üzücü bir durumdur. Bu insanlar İmam'ın mateminde ağlayıp üzülmedikleri gibi, başkalarının da ağlayıp üzülmelerini anlayamazlar.

Ağlayabilmek İçin Ne Yapmalı?

Öncelikle insan hüüzlenip, ağlar konumunu almalıdır. Gerçekten ağlanmasa bile rivayetler ağlar gibi yapmamızı

emretmektedir. Fakat gerçek mânada ve Allah katında değerli olacak şekilde ağlayabilmemiz için, bilinç ve tanımaya ihtiyacımız vardır. Eğer merşiye okunduğu zaman ağlayamıyor ve hatta hüüzülenemiyor isen; bunun nedeni Ehlibeyt'in makamını derk etmemekten kaynaklanmaktadır. Öncelikle Masum İmamların değerini bilip, konum ve makamlarını tanımalıyız, onları tanımayı da gün geçtikçe güçlendirmeliyiz. Ayrıca bir diğer yapmamız gereken de Ehlibeyt'i tanımamıza engel olan sebepleri tespit edip onları gidermektir.

Peygamber'in tertemiz Ehlibeyt'ini tanımanın yolları şunlardır:

1: Yaşamlarını inceleyip, biyografilerini okumak.

2: Onlardan bizlere ulaşan hadisleri dikkatlice okuyup, üzerinde düşünmek.

3: Allah'ı tanımak. Onlar İlâhî sıfatların tecellileridir; insan Allah'ı ne kadar iyi tanırsa onların faziletini de o kadar iyi anlayacaktır.

Ehlibeyt'i tanıma yolundaki engellerden bazıları da şöyledir:

1: Allah'ı anmanın dışında, çok fazla boş yere konuşmak.

2: Çok günah işlemek.

3: Dünyevî çok arzulara kapılmak.

4: Boş ve faydasız sözleri dinlemek.

5: Sürekli dünya malını toplama peşinde olmak.

6: İbadet etmeyi bırakmak.

7: Kötü ve ahlâkî yönden sorunları bulunan insanlarla arkadaşlık kurmak.

8: Yüce erdemlerden yoksun, kişiliksiz ve alçak insanlarla oturup kalkmak.

9: Çok gülmek.

Hız. Ali'nin (a.s.) buyurmuş olduğu bir hadiste insanın ağlayamayışının nedeni kalbin katılaşmasıdır ve kalbin katılaşmasının giderilmesi, eski yumuşak hâline geri dönmesi için, rivayetler şunları yapmamızı buyurmaktadır:

1: Ölümü hatırlamak.

2: Büyük âlimlerden nasihat isteyip, olaylardan ibret almak.

3: Allah'ın ayetlerini, kıyemeti ve kendi durumunu düşünmek.

4: Âlimlerle oturup kalkmak.

5: Faziletli ve güzel ahlâkî sıfatlara sahip insanlarla dost olmak.

6: Fakirlere yemek ihsan etmek.

7: Yetimlerle ilgilenip onları sevmek.

8: Allah'ı zikretmek.

9: Ehlibeyt'in faziletlerini, menakıbını ve başlarına gelen musibetleri anlatmak.

10: Kur'ân okumak.

11: Tevbe etmek.

12: İlmî konular hakkında konuşmak.

Bunların dışında, bir de Ehlibeyt'i vasıta kılarak, Allah'tan sürekli olarak, O'nun ve Ehlibeyt için ağlayabilmemizi istemeliyiz.